

1. Indledning

Lovforslagets formål er at gennemføre en revision af reglerne om umyndiggørelse af voksne i loven om umyndighed og værgemål (myndighedsloven). Med lovforslaget søges værgemålsreglerne gjort mere tidssvarende og smidige, bl.a. ved at der bliver mulighed for at iværksætte værgemål, som er tilpasset de individuelle behov for bistand fra en værge.

Det centrale i forslaget er, at der ved alle værgemål skal foretages en vurdering af, i hvilket omfang og på hvilke områder der er brug for en værge til at varetage økonomiske og personlige forhold. De enkelte værgemål skal afpasses efter de konkrete behov hos den person, som sagen drejer sig om, og værgemålet må ikke være mere omfattende end nødvendigt. Endvidere bliver det muligt at tidsbegrænse værgemålet.

Der foreslås således mulighed for at iværksætte værgemål, hvor værgerne udpeges til at handle og træffe beslutninger i det omfang den, der kommer under værgemål, ikke selv er i stand til det. Sådanne værgemål medfører ikke som en umyndiggørelse efter de gældende regler, at den, der kommer under værgemål, fratages muligheden for på egen hånd at råde over sin formue og indgå retshandler.

Hvis der efter en konkret vurdering er behov for at hindre den pågældende i at disponere på egen hånd, kan værgemålet efter forslaget suppleres med fratagelse af den retlige handleevne, hvorved den pågældende bliver umyndig. Denne ordning svarer i vidt omfang til formueretlig umyndiggørelse efter de gældende regler.

Endvidere indeholder lovforslaget regler, der med nogle ændringer viderefører muligheden for at iværksætte lavværgemål, som foreslås kaldt samværgemål.

Det foreslås, at værgemålsagerne fremover som hovedregel skal behandles ved statsamtterne med mulighed for domstolsprøvelse af statsamtets afgørelse. Kun i de sager, hvor der bliver spørgsmål om at iværksætte værgemål med fratagelse af handleevnen, eller hvis statsamtet i øvrigt finder det betænkeligt at afgøre sagen administrativt, skal sagen behandles ved domstolene.

I øvrigt foreslås det, at hvervet som værge ikke længere skal være et borgerligt ombud.

Lovforslaget indebærer, at reglerne om værgemål samles i én lov, der også indeholder bestemmelserne om værgemål for mindreårige, bestemmelserne om værger, der beskikkes til særlige opgaver, samt reglerne i loven om anbringelse og bestyrelse af umyndiges midler. Samtidig foreslås en række mindre ændringer i disse regler. En af de væsentligste af disse er forslaget om, at unge under 18 år som hovedregel bliver myndige, når de indgår ægteskab.

Lovforslaget bygger på betænkning nr. 1247/1993 om værgemål, der er afgivet af Justitsministeriets Myndighedslovsudvalg.

Lovforslaget skal i øvrigt ses i sammenhæng med det samtidig fremsatte forslag til lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Ændringer som følge af værgemålsloven), der indeholder en række konsekvensændringer, der er nødvendige som følge af en ny værgemålslov.

2. Baggrunden og grundlaget for lovforslaget

Siden vedtagelsen af myndighedsloven i 1922 er der sket store ændringer i forholdene for de personer, som er omfattet af lovens bestemmelser om værgemål. Myndighedsloven er i denne periode også blevet ændret adskillige gange, men reglerne om umyndiggørelse er stort set uændrede siden lovens tilblivelse.

Afgrænsningen af *børn og unge*, der anses som umyndige, er blevet ændret i takt med, at der er sket en nedsættelse af myndighedsalderen fra 21 år, først til 20 år fra 1. januar 1970 og i 1976 til 18 år.

Hvad angår de *voksne*, for hvem der kan blive tale om at beskikke en værge, er den mest markante ændring, at antallet af ældre og hermed personer, der ikke kan tage vare på sig selv og deres økonomiske anliggender, er steget væsentligt som følge af den stigende levealder. Samtidig med stigningen i antallet af gamle mennesker er der sket store ændringer i denne gruppes levevilkår. Tidligere blev næste generation ofte boende i hjemmet, eller de gamle kom på aftægt hos børnene. I dag bliver de ældre ofte i deres hidtidige hjem med bistand fra hjemmehjælpere, hjemmesygeplejersker m.v., også selv om behovet for omsorg er stort. Andre får ophold på plejehjem, i beskyttede boliger eller på andre institutioner.

En anden gruppe, de sindssyge, har formentlig ikke længere de samme behov for bistand af en værge, fordi de behandlingsmæssige muligheder er bedret væsentligt.

Den tredje store gruppe, de psykisk udviklingshæmmede, har også fået ændrede forhold. Den særlige lovgivning om åndssvage er ophævet, og opgaverne er overført til amtskommunerne eller kommunerne. Bestræbelserne går i retning af størst mulig integration i samfundet, f.eks. i mindre bofællesskaber.

Endvidere har de svage i samfundet generelt fået flere penge til rådighed end tidligere. De allerfleste har indtægter, f.eks. i form af førtids- eller folkepension, og de beløb, der kommer til udbetaling ved private pensionsopsparinger og pensionsordninger knyttet til ansættelsesforholdet, er i stigning. Foruden disse indtægter har mange formue, bl.a. som følge af den almindelige velfærdsstigning og den større udbredelse af ejerboligerne. De faste ejendomme, som de ældre ejer, er som regel ubehæftede eller kun belånt i begrænset omfang og repræsenterer derfor ofte betydelige værdier.

Særligt disse forhold har bevirket, at der er behov for ændrede regler på området.